

Gemeente: plaatselijk en bovenplaatselijk

Landelijk georganiseerde kerken, unies, bonden en broederschappen van plaatselijke gemeenten maken slechte tijden door. Er is, zeker onder evangelische christenen (om dat onduidelijke woord dan toch maar te gebruiken), een tendens om de autonomie van de plaatselijke gemeente tot het uiterste door te voeren. Elke bovenplaatselijke binding wordt als een bedreiging beleefd. Volstrekt op zichzelf staande -evangelische gemeenten of -vrije gemeenten schieten als paddenstoelen uit de grond.

Bovenplaatselijk: van vitaal belang

De relatie tussen de plaatselijke gemeenten en een bovenplaatselijke gemeenschap van gemeenten is van vitaal belang voor het leven in de plaatselijke gemeente. De apostel Paulus kon een brief schrijven aan een plaatselijke gemeente die tegelijk gezag had in alle gemeenten. De bovenplaatselijke gemeenschap van gemeenten, belichaamd in de apostel was onmisbaar voor het gemeentelven op plaatselijk niveau. Door de eeuwen heen, tot voor kort, waren christenen er van overtuigd dat de plaatselijke gemeente niet kan leven zonder de bovenplaatselijke gemeenschap der gemeenten. Uiterekend de geschiedenis van geloofsgemeenschappen die in de vorige eeuw ontstaan zijn uit afsplitsing van bestaande landelijke georganiseerde kerken bewijst dat. Het valt op, dat de breuk met de gevestigde kerken zich in eerste instantie op plaatselijk niveau voltrok. In Ulrum begon in 1843 met Hendrik de Cock de Afscheiding, waarvan o.a. de Christelijk Gereformeerden de geestelijke nazaten zijn. In Gasselternijveen begon in 1845 met Joh. Elias Feisser het Nederlandse Baptisme. Te Zutphen brak in 1845 Joh. de Liefde met de Doopsgezinden, om later de geestelijke vader te worden van de Vrije Evangelische Gemeenten. Opmerkelijk is dat al deze zo ontstane vrije plaatselijke gemeenten naderhand een bovenplaatselijk verband aangingen. De christelijk afgescheidenen verenigden zich, als eersten. In 1881 vonden plaatselijke baptisten gemeenten elkaar in de Unie. In hetzelfde jaar gingen Vrije Evangelische Gemeenten een Bond aan. De bedoeling van deze bovenplaatselijke gemeenschap was mede het leven in de plaatselijke gemeenten te dienen. Vandaag de dag wordt de klok op dit punt kennelijk teruggedraaid. Vrije gemeenten willen volstrekt vrij zijn.

Het bovenplaatselijke in onze tijd: niet gemeentelijk

Kijken leden van -vrije gemeenten tegenwoordig dan niet verder dan hun plaatselijke neus lang is? Zeker wel! Maar de bovenplaatselijke gemeenschap vindt nu plaats op niet-gemeentelijk niveau. One-way-days, EO-dagen, Maranatha conferenties, landelijke bijeenkomsten van de Charismatische Beweging en geloofszendingen doen duizenden christenen uit alle plaatsen elkaar ontmoeten. De bewegingen en organisaties die deze ontmoetingen organiseren zijn echter -specialistisch- een omroepvereniging, jeugdbewegingen, zendingsorganisaties, bewegingen die een bepaalde thematiek aan de orde stellen zoals de vervulling met de Geest of de toekomstverwachting. Dit heeft verregaande consequenties. De bovenplaatselijke geloofsverbondenheid raakt geïndividualiseerd. Het worden ontmoetingen van gelijkgezinden en geïnteresseerden in speciale onderwerpen. De vreugde, maar vooral de zorgen en de kleinmenselijkheid van het gewone alledaagse gemeentelven worden er niet gedeeld. Zulke bovenplaatselijke ontmoetingen kunnen zelfs functioneren als vlucht uit de plaatselijke gemeente. Het succes van deze nieuwe ontwikkeling valt niet te ontkennen. Het verslaat zijn duizenden. Hebben bovenplaatselijke verbanden tussen plaatselijke gemeenten hun tijd gehad? Misschien, voorlopig. Ik houd het op een geestelijke mode, gevoed door onze cultuur van individualisering en versplintering van samenlevingsverbanden. Op de lange duur echter, zullen plaatselijke gemeenten elkaar weer opzoeken. Ze kunnen niet zonder.

Olof de Vries